

ETHELBERT, KENTI KIRÁLY TÖRVÉNYEIBŐL (602—603?)¹

Ezt a törvénykönyvet Beda Venerabilis említi meg, az „Ecclesiastical History” című munkájában. A törvénykönyv keletkezése, a kereszténység felvételének ideje, 597. és a király halála közé tehető, amely 616-ban következett be. A törvénykönyv szövege, csakúgy mint a többi kenti törvény, a Textus Roffensisben maradt fenn.

Ezek azok a rendeletek, amelyeket Ethelbert, Kent királya Szent Ágoston napján hozott.²

1. Isten és az egyház tulajdonáért (fizettség) tizenkétszeres kárpótlás; egy püspök tulajdonáért tizenegyszeres kárpótlás; egy pap tulajdonáért kilencszeres kárpótlás; egy klerikus tulajdonáért háromszoros kárpótlás; a Templom csöndjéért kétszeres kárpótlás; a mise csöndjéért kétszeres kárpótlás.

2. Ha a király egy emberét magához rendeli és azt valaki ott megsebesíti (fizessen) kétszeres kárpótlást és a királynak 50 shillinget.

3. Ha a király egy emberének otthonában iszik és ott valaki bármi rosszat cselekszik, fizessen kétszeres kárpótlást.

4. Ha egy szabad meglopja a királyt; fizessen kilencszeres kárpótlást.

5. Ha valaki a király birtokán öl meg egy embert, fizessen 50 shilling kárpótlást.

6. Ha valaki megöl egy szabad embert (fizessen) 50 shillinget a királynak, mint lord-ringnek.

7. Ha valaki megöli a király saját kovácsát vagy hírnökét, fizesse a szokásos vérdíjat.

¹ Ethelbert király törvényeiből már készült egy válogatott hazai kiadás: Európa és Közel-Kelet IV—XV. század: Egyetemes történelmi szöveggyűjtemény, középkor 1/2. kötet; szerk.: Sz. Jónás Ilona, Tankönyvkiadó, Bp. 1971. 428—430. oldal. Ebben a kiadványban jelentek meg a következő törvények: 1—7; 9; 13; 17—19; 21—26; 30; 31; 33; 77—83; 86—88; 90. Ezeket a törvényeket és a hozzájuk tartozó jegyzeteket átvettem és ahol módomban állt kiegészítettem.

² Ethelbert Kent királyaként uralkodott 565—616. Az első angol uralkodó, aki felvette a kereszténységet, törvényei a legrégebbi írásban fennmaradt angol törvények.

8. A királyi védelem megsértése 50 shilling.³
9. Ha egy szabad ember lop egy szabad embertől, fizessen háromszorosan és a királynak adja a bírságot vagy a javakat.⁴
10. Ha bárki lefekszik egy királyhoz tartozó hajadonnal, fizessen 50 shilling kártérítést.
11. Ha egy rabszolga (teszi ezt) fizessen 25 shilling kártérítést; (ha egy szolgál) a harmadik osztályból való, 12 shilling kárpótlást.
12. A király fedesl-e bűnhődjék 20 shillinggel.⁵
13. Ha valaki megöl egy embert egy nemes birtokán, fizessen 12 shilling kárpótlást.
14. Ha valaki lefekszik egy nemes ember szolgálónőjével, fizessen 20 shilling kártérítést.
15. A ceorl védelmének megsértése 6 shilling.⁶
16. Ha valaki lefekszik egy ceorl szolgálónőjével, fizessen hat shilling kártérítést; ha a szolgáló a második osztályból való 50 sceattast, ha a harmadik osztályból való 30 sceattast.⁷
17. Ha valaki elsőként hatol be erőszakkal egy ember birtokára, fizessen hat shilling kárpótlást; aki másodikként követi, három shillinget, a következők mindegyike (fizessen) egy shillinget.
18. Ha valaki fegyvert nyújt egy embernek, vita közben és — ha addig még — nem történt sebesülés, fizessen hat shilling kárpótlást.
19. Ha valaki útonállást követ el fizessen hat shilling kárpótlást.⁸
20. Ha azonban megölnék egy embert fizettségük húsz shilling kárpótlás.
21. Ha valaki megöl egy embert, fizesse a rendes vérdíjat, 100 shillinget.

³ A sérelmek a király védelme alatt álló személy vagy hely ellen, ide értve a különféle törvényeket is, a tisztelet hiányát jelzik.

⁴ Az utóbbi minden bizonnyal arra az esetre vonatkozik, ha nem tud fizetni.

⁵ A „fedesl” szó jelentése bizonytalan, „bentlakó, kosztos” értelemben szerepel. Ez a törvénycikkely a 10. törvénycikkelyhez kapcsolódik, és arra az esetre vonatkozik, ha a király fedesl-e fekszik le a királyhoz vagy annak háztartásához tartozó hajadonnal [a szerk.].

⁶ A „ceorl” szó jelentése a régi angolban: birtokos paraszt.

⁷ A sceat egy pénzérme volt, amelyet később felcserélt a penny. A kenti shilling 20 sceat értékű volt.

⁸ Az az ember, aki készenlétkben tartotta a fegyvert.

22. Ha valaki megöl egy embert, fizessen 20 shillinget a nyitott sírnál, s negyven napon belül az egész vérdíjat.

23. Ha a gyilkos elmenekül az országból, rokonai fizessék meg a vérdíj felét.

24. Ha valaki egy szabad embert megkötöz, fizessen 20 shilling kárpótlást.

25. Ha valaki megöli egy ceorl szolgáját, fizessen hat shilling kárpótlást.

26. Ha (valaki) megöl egy laet-et,⁹ a legmagasabb osztályhoz tartozóért fizessen 80 shillinget, ha a második osztályhoz tartozót öl meg, fizessen 60 shillinget, ha a harmadik osztályhoz tartozót, fizessen 40 shillinget.

27. Ha egy szabad ember összetör egy kerítést, fizessen hat shilling kártérítést.¹⁰

28. Ha bárki megtámad és elfoglal egy birtokot, az az ember fizessen háromszoros kártérítést.

29. Ha egy szabad ember behatol egy birtokra, fizessen négy shilling kártérítést.¹¹

30. Ha valaki megöl egy embert, fizessen saját pénzével és kétség-telenül tulajdonában lévő javaival, akármifélek is legyenek azok.

31. Ha egy szabad ember más szabad ember feleségével hál, tegye jóvá azt vérdíjával, és szerezzen másik feleséget saját pénzén, s vezesse azt a másik otthonába.

32. Ha valaki átront egy igazi hamscyld-en, bűnhődjék annak az értékével.¹²

33. Ha hajhúzás történik, 50 scetta — fizetessék — mint kárpótlás.¹³

⁹ A „laet” szó a ceornél alacsonyabb osztályban lévő emberek megnevezésére szolgált, akik félszabadok lehettek, felszabadított rabszolgák vagy az angolok előtti brit népség tagjai.

¹⁰ A kerítés szó ebben az esetben lehet, hogy birtokként, vagy gazdaságként is értelmezhető.

¹¹ A különbség a 27. törvénycikkhez képest az, hogy ebben az esetben csak jogtalan és nem erőszakos behatolás történik a birtokra.

¹² A „hamscyld” jelentése: háztartás, gazdaság.

¹³ A hosszú haj különböztette meg a szabadokat a rabszolgáktól.

A következő 39 cikkely a sebesülésekért, illetve más sértésekért fizetendő kárpótlásokkal foglalkozik. Ezeket a cikkelyeket az angol kritikái kiadás sem közli.

73. Ha egy szabad nő hosszú hajjal házasságtörést követ el, fizessen harminc shilling kárpótlást.

74. A kárpótlás egy szüzet ért jogtalanságért, legyen annyi, mint a szabad embernek járó jóvátétel.

75. A legmagasabb nemesi osztályból származó özvegyasszony feletti gyámság megsértése, kárpótoltassék 50 shillinggel;

75/1. A második osztályból származó feletti gyámság megsértése 20 shillinggel, a harmadik osztályból való feletti gyámság megsértése 12 shillinggel, a negyedik osztályból származó feletti gyámság megsértése hat shillinggel.

76. Ha egy ember magával visz egy özvegyet, aki nem tartozik hozzá (a pénzbírság a gyámság megsértéséért) — legyen kétszeres.

77. Ha valaki egy hajadont vásárol (menyasszonyi) fizetéssel kell megvásárolnia, ha semmi csalárdság nincs.

77/1. Ha mégis valami csalárdság van, vissza kell vinni baza, s a férfi kapja vissza a pénzét.

78. Ha élő gyermeket szül, legyen övé a javak fele, ha a férje hal meg előbb.

79. Ha gyermekeivel el akar menni, legyen övé a javak fele.

80. Ha a férj magánál akarja tartani a gyermeket, a feleség kapjon ugyan olyan részt mint egy gyermek.

81. Ha nem szül gyermeket, atyai rokonaira szálljanak javai és a jegyajándék.¹⁴

82. Ha valaki erőszakkal ragad el egy leányt fizessen a tulajdonosnak ötven shillinget és azután vásárolja meg a tulajdonostól a beleegyezését a házassághoz.

83. Ha már más ember (menyasszonyi) árat fizetett érte, ő (aki elrabolta) fizessen 20 shilling kárpótlást.

84. Ha a nő visszatérése megtörtént (fizessen) 35 shillinget és 15 shillinget a királynak.

85. Ha valaki lefekszik egy szolgának a feleségével és a nő férje él, fizessen kétszeres kárpótlást.

¹⁴ Tulajdonképpen a férj által az esküvő utáni reggelen adott kötelező „ajándékról” van szó.

86. Ha egy szolga megöl egy másikat ok nélkül, fizesse meg a teljes értéket.

87. Ha egy szolga szemét, vagy lábát megkárosítják, a teljes értékét kell megfizetni.

88. Ha valaki megkötí egy ember rabszolgáját, fizessen hat shilling kárpótlást.

89. Egy szolga országúti kirablása (vagy egy országúti rablás egy szolga által?) legyen három shilling.

90. Ha egy rabszolga lop, fizessen kétszeres kárpótlást.